

Czy wierzyciel wtórny dopuszcza się nieuczciwej praktyki rynkowej względem konsumenta, nabywając wierzytelność powstałą w wyniku zastosowania nieuczciwych praktyk rynkowych przez wierzyciela pierwotnego?

Problematycznym zagadnieniem jakie pojawia się w praktyce stosowania prawa konsumenckiego, jest odpowiedź na pytanie, czy wierzyciel wtórny (przedsiębiorca B), odpowiada i w jakim zakresie za nieuczciwe praktyki rynkowe stosowane względem konsumentów przez wierzyciela pierwotnego (przedsiębiorcę A). Najczęstszym przykładem takiej sytuacji jest wprowadzenie konsumentów w błąd przez przedsiębiorcę A, który to podszywając się pod inną firmę, zawiera z konsumentami umowy dot. świadczenia usług (jest to przykład nieuczciwej praktyki rynkowej zabronionej w art. 6 ust. 1 i 4 pkt 2 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym). Następnie wierzytelności wynikające z umów zawartych przez konsumentów na skutek zastosowania nieuczciwych praktyk rynkowych, przedsiębiorca A ceduje na przedsiębiorcę B. Ten natomiast dochodzi wierzytelności bezpośrednio od konsumentów lub ceduje je na kolejny podmiot celem wyegzekwowania. Rodzi się zatem pytanie, czy konsument w sporze z każdym kolejnym wierzycielem wtórnym, może powoływać się na zarzut zastosowania względem niego nieuczciwych praktyk rynkowych przez wierzyciela pierwotnego (przedsiębiorcę A).

Analizę prawną, należy rozpocząć od art. 3 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym [dalej u.p.n.p.r], w której to został sformułowany ogólny zakaz stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych przez przedsiębiorców. Dalsze przepisy ustawy definiują rodzaje nieuczciwych praktyk rynkowych, w oparciu o trójstopniowy test mającym na celu zidentyfikowanie nieuczciwych praktyk rynkowych. Taki model wynika bezpośrednio z Dyrektywy 2005/29/WE, która to została

transponowana do polskiego systemu prawnego właśnie przez u.p.n.p.r.¹. Struktura zakłada istnienie tzw. dużej klauzuli generalnej (przewidująca ogólny zakaz stosowania nieuczciwych praktyk), małych klauzulach generalnych (zabraniających m.in. stosowania agresywnych praktyk oraz praktyk wprowadzających w błąd) oraz liście czarnych praktyk rynkowych, niedozwolonych w każdych okolicznościach.

Dla omawianego zagadnienia kluczowy będzie art. 4 ust. 1 u.p.n.p.r., który ustanawia klauzulę generalną zgodnie, z którą praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli łącznie spełnia dwie przesłanki tj. jest sprzeczna z **dobrymi obyczajami** a także w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Jak wynika z uzasadnienie u.p.n.p.r., pod sformułowaniem dobrych obyczajów „*kryje się zarówno szczególna umiejętność, staranność zawodowa, uczciwość działania oraz dobra wiara*”².

Zgodnie z definicją legalną przez praktykę rynkową należy natomiast rozumieć **działanie** lub **zaniechanie** przedsiębiorcy, **sposób postępowania**, **oświadczenie** lub **informację handlową**, w szczególności reklamę i marketing, bezpośrednio związane z promocją lub nabyciem **produktu** przez konsumenta [art. 2 pkt 4 u.p.n.p.r.]. Praktyka może być stosowana zarówno przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Przez produkt rozumie się zaś każdy towar lub usługę, w tym nieruchomości, prawa i obowiązki wynikające ze stosunków cywilnoprawnych.

Jak wskazano wcześniej praktyki handlowe występują nie tylko na etapie marketingu i dostawy (np. rzetelne informacje o produkcie przekazywane w reklamach internetowych), ale także po realizacji samej transakcji zarówno w stosunkach pozaumownych, po zawarciu umowy, jak i w trakcie jej wykonywania. Co ciekawe z bogatego orzecznictwa sądów państw członkowskich UE oraz decyzji właściwych organów wynika, że także działania windykacyjne powinny być traktowane jako posprzedażowe praktyki handlowe, ponieważ

---

¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2015 r., w sprawie o sygn. akt III SK 24/1413

² *Uzasadnienie projektu ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, Druk sejmowy V kadencji Nr 1981, s. 25.*

windykacja jest bezpośrednio związana ze sprzedażą lub dostawą produktów³. Kluczowy jest także wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 lipca 2017 r. w sprawie o sygn. akt C-357/16, w którym jasno wskazano, że *jeżeli spółka zajmująca się windykacją wierzycelności nie świadczy konsumentowi usługi kredytu konsumenckiego jako takiej, to niemniej jednak prowadzona przez nią działalność, czyli odzyskiwanie długów, które były przedmiotem cesji, jest objęta pojęciem „praktyk handlowych”, które mogą okazać się nieuczciwe w rozumieniu dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych, gdyż działania, jakie spółka ta podejmuje, mogą wpływać na decyzję konsumenta dotyczącą zapłaty za produkt.[...] Pojęciem „produktu” w rozumieniu art. 2 lit. c) tej dyrektywy objęte są praktyki stosowane przez taką spółkę w celu odzyskania przysługującej jej wierzycelności. W tym względzie nie jest istotne, że dług został stwierdzony orzeczeniem sądowym, które zostało przekazane komornikowi sądowemu w celu jego wykonania.*

O ile nie budzi większych wątpliwości odpowiedzialność „firm windykacyjnych” (jako wtórnych wierzycieli) za nieuczciwe praktyki rynkowe, których sami się dopuszczają np. wprowadzając konsumentów w błąd co do okresu przedawnienia wierzycelności, o tyle możliwość powoływania się przez konsumentów w sporze z wierzycielem wtórnym na nieuczciwe praktyki rynkowe zastosowane przez wierzycieli pierwotnych nie jest już na tyle oczywista.

W tym miejscu należy zatem odnieść się do pojęcia czynności windykacyjnych. Pojęcie to nie posiada definicji legalnej, stąd warto odnieść się do Zasad Dobrych Praktyk Windykacyjnych (dalej jako ZDPW). Jest to dokument, który stanowi zbiór zasad postępowania, opartych na ogólnych normach moralnych i zgodnych z obowiązującym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej prawem, przyjętych do stosowania przez przedsiębiorstwa działające na rynku finansowym, w szczególności związane z rynkiem finansów konsumenckich, przyjęty przez Związek Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce⁴. W § 47 ust.

---

³ Np. Decyzja Prezesa UOKiK nr 23/2007 z dnia 31 grudnia 2007 r.; Decyzja słowackiego Sądu Okręgowego w Preszowie z dnia 27 października 2011 r. sygn. akt. 2Co/116/2011

⁴ <https://zpf.pl/etyka/zasady-dobrych-praktyk/>

1 lit. c wskazano, że czynności windykacyjne to zespół czynności faktycznych i prawnych, podejmowanych w celu zaspokojenia wymagalnych wierzytelności przez osoby zadłużone.

Jak już wskazano powyżej, dla stwierdzenia, iż zachowanie przedsiębiorcy stanowi czyn nieuczciwej praktyki rynkowej, wystarczające jest, aby było ono sprzeczne z **dobrymi obyczajami**. Dobre obyczaje stanowią normy postępowania – moralne i zwyczajowe, które powinny być przestrzegane w obrocie gospodarczym, tak jak przepisy prawa. Z ZDPW wynika zaś, że przedsiębiorstwo windykacyjne zobowiązane jest prowadzić wszelkie działania i komunikować się z dłużnikiem w sposób zapewniający ochronę interesów kontrahenta, a równocześnie przestrzeganie prawa, dobrych obyczajów, zasad współzycia społecznego oraz poszanowanie słuszych praw osoby zadłużonej. Poszanowanie słuszych praw dłużników wymaga zaś m.in. zapewnienia ochrony ich praw w tym zarzutów służących im wobec wierzycieli oraz zbywców wierzytelności⁵.

Staranność zawodowa oznacza natomiast standard dotyczący szczególnej wiedzy i staranności, których można w racjonalny sposób oczekiwać od przedsiębiorcy w jego relacjach z konsumentami, zgodnie z uczciwymi praktykami rynkowymi i/lub ogólną zasadą dobrej wiary w zakresie jego działalności⁶. Owa ostrożność przedsiębiorcy w omawianym aspekcie winna odnosić się w szczególności do weryfikacji nabywanych wierzytelności. Wierzyciel wtórny powinien zbadać m.in. czy w stosunku do wierzyciela pierwotnego lub zbywcy wierzytelności były prowadzone w zakresie nabywanej wierzytelności postępowania przez odpowiednie organy kontroli (np. Prezesa UOKiK) dotyczące np. naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Nabywca wierzytelności, powinien także sprawdzić listę ostrzeżeń publicznych np. ostrzeżenia KNF, czy też ostrzeżenia publiczne lub komunikaty dotyczące zachowań lub zjawisk mogących stanowić istotne zagrożenie dla interesów konsumentów, w efekcie których mogła powstać nabywana wierzytelność. Cesjonariusz powinien również zasięgnąć w/w informacji w ogólnie dostępnych kanałach komunikacji m.in. serwisach internetowych⁷.

---

⁵ Decyzja Prezesa UOKiK z dnia 18 lipca 2019 r. nr RWR 2/2019.

⁶ Art. 2 lit. h Dyrektywy 2005/29 WE

⁷ Decyzja Prezesa UOKiK z dnia 18 lipca 2019 r. nr RWR 2/2019.

W świetle powyższych rozważań, należy zatem przyjąć, że konsument ma prawo powoływać się względem nabywcy wierzytelności na zarzuty dot. zastosowania względem niego nieuczciwych praktyk rynkowych przez wierzyciela pierwotnego lub zbywcę wierzytelności, a tym samym stosowanie przez nabywcę wierzytelności nieuczciwych praktyk, jeśli nabywca wierzytelności przy dochowaniu staranności zawodowej powinien zdawać sobie sprawę, że wierzytelność ta ma charakter wątpliwy, wynikający prawdopodobnie z bezprawnego działania wierzyciela pierwotnego lub zbywcy wierzytelności. To zaś prowadzi do wniosku, że nabywca „wątpliwej” wierzytelności również dopuszcza się nieuczciwej praktyki rynkowej, skoro winien on wiedzieć, że wierzytelność ta mogła powstać w sposób bezprawny. W przypadku nabycia masowych wierzytelności może rodzić to konsekwencje w postaci odpowiedzialności za naruszenie zbiorowych interesów konsumentów, co potwierdza Decyzja Prezesa UOKiK z dnia 18 lipca 2019 r. nr RWR 2/2019. Natomiast w postępowaniu indywidualnym (w relacji nabywca wierzytelności – konsument), konsument może korzystać z uprawnień jakie przyznaje mu art. 12 u.p.n.p.r., żądając m.in. zaniechania tej praktyki (poprzez np. odstąpienie od windykacji); usunięcia skutków tej praktyki (np. poprzez zrzeczenie się długu) czy zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na określony cel społeczny związany ze wspieraniem kultury polskiej, ochroną dziedzictwa narodowego lub ochroną konsumentów.

Hubert Plichta